

Kaznena djela protiv spolne slobode

Brkić, Borna

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:914815>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Katedra za kazneno pravo

Borna Brkić

KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE

diplomski rad

Mentorica: prof. dr. sc. Maja Munivrana

Zagreb, lipanj 2023.

I.	Uvod.....	1
II.	Povijesni razvoj kaznenog djela silovanja.....	2
III.	Kazneno djelo silovanja u hrvatskom pravu.....	5
	A. Kazneni zakon iz 1997. godine.....	5
	1. Kazneno djelo silovanja prema Kaznenom zakonu iz 1997. godine.....	6
	B. Rekonceptualizacija spolnih delikata prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine i novo kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka.....	12
	1. Kazneno djelo silovanja prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine.....	14
	C. Kazneno djelo silovanja i njegove promjene od 2011. godine do danas.....	18
	D. Me Too pokret.....	20
	E. Propisi međunarodnog prava.....	21
IV.	Kazneno djelo bludnih radnji u hrvatskom pravu.....	26
	A. Kazneno djelo bludnih radnji prema Kaznenom zakonu iz 1997. godine.....	27
	B. Kazneno djelo bludnih radnji prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine.....	30
	C. Kazneno djelo bludnih radnji danas.....	36
V.	Zaključak.....	40

Literatura

I. Uvod

U današnjem duhu vremena, ostvarenje spolne slobode, a posebice njezina zaštita postavljaju pitanja od iznimne važnosti pritom gradeći temelje za slobodu spolnog života budućih generacija. Unatoč tome što je neminovno stavljen fokus na slobodu i zaštitu pojedinca, kaznena djela protiv spolne slobode i dalje predstavljaju veliki problem u mnogim zemljama diljem svijeta. U ovom diplomskom radu, istražujem kaznena djela protiv spolne slobode, posebno se posvećujući distinkciji između kaznenog djela silovanja i kaznenog djela bludnih radnji u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu. Odabir teme bio je inspiriran prečestim slučajevima kaznenih djela protiv spolne slobode¹ koji su počinjeni kako na nacionalnoj razini, tako i na internacionalnoj razini te potrebom za razumijevanjem i razlikovanjem zakonskih definicija kaznenih djela. Sličnosti i razlike između kaznenog djela silovanja i kaznenog djela bludnih radnji nisu uvijek očite te se iz navedenog razloga ta dva pojma nerijetko zamjenjuju. Razumijevanje razlika između navedenih kaznenih djela je ključno radi bolje zaštite žrtava i dovođenja počinitelja pred lice pravde. Analizom zakonodavstva i sudske prakse pokušat ću utvrditi koji su uzroci čestih kaznenih djela protiv spolne slobode, kako se zakonodavstvo po pitanju tih kaznenih djela mijenjalo te zašto je razlika između kaznenog djela silovanja i kaznenog djela bludnih radnji relevantna za osiguranje pravde i zaštitu žrtava.

¹ Globalno se procjenjuje da je 736 milijuna žena (gotovo jedna od tri) bilo izloženo fizičkom i/ili seksualnom nasilju od strane intimnog partnera, seksualnom nasilju koje nije počinjeno od strane partnera ili u oba navedena slučaja barem jednom u životu (30 posto žena u dobi 15 i više godina); <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>

II. Povijesni razvoj kaznenog djela silovanja

Kada dubinski istražujemo konkretno kazneno djelo te načine na koji su počinitelji sankcionirani, iznimno je važno sagledati povijesni aspekt kaznenog djela te načine na koji su primijenjene represivne mjere radi zaštite žrtava i kažnjavanja počinitelja. „Socijalna uloga kaznenopravne norme kao sredstva preko kojeg se prenosi poruka o poželjnom, dobrom, neporočnom, normalnom i prihvatljivom ponašanju osobito je vidljiva u inkriminiranju seksualnih delikata. Stoga ne čudi da se prve odredbe kojima se zabranjuju određene seksualne radnje mogu pronaći već u Hamurabijevom zakoniku koji je donesen prije gotovo dva tisućljeća.“² „U Hamurabijevom zakoniku propisano je najteže kažnjavanje za kazneno djelo silovanja prema kojem je počinitelju izrečena smrtna kazna čiji je način izvršenja bio neizvjestan.“³ Silovanje je kao i preljub bilo najteže kažnjavano zato što su navedena kaznena djela teško oskrvnula bračnu zajednicu koja je jednako kao i danas bila od velike važnosti radi prokreacije i očuvanja časti u samoj obitelji.⁴ Daljnja nastojanja u zaštiti obiteljskih i bračnih odnosa nastavljaju se u razdoblju antičkog Rima. „Spolni integritet žene bio je vitalan budući da se odnosio na legitimitet njezine djece, a samim time i na legitimitet budućih Rimskih građana. Iz tog razloga je država donijela zakone koji reguliraju brakove i rješavaju seksualno nedopustiva ponašanja.“⁵ „Jedan od kaznenih djela povezan sa silovanjem bio je *vis*, koji je uključivao fizički napad počinjen u svrhu pohote. Još jedno kazneno djelo koje je sadržavalo silovanje je bilo *stuprum*, koje je pokrivalo bilo kakav neuobičajen ili promiskuitetan seksualni čin kao što je silovanje iz poznanstva, zavođenje, homoseksualnost te prisilno

² D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 511.

³ Čl. 130. Hamurabijevog zakonika; Tchen, C. M., Rape, Reform and Statutory Consent, vol. 74, br. 4, (1983.), str. 1520.-1521.

⁴ Ibid.

⁵ Finley M. I., The Silent Women of Rome, in sexuality and gender in the classical world: readings and sources 147, (2002.), str. 150.

silovanje.⁶ Žrtve se nisu mogle kriviti za zločin jer „tamo gdje nije bilo pristanka na spolnu intimnost, nije bilo niti krivnje.“⁷ Dok je silovanje rimskih građanki imalo kaznene posljedice, u drugim slučajevima se isti čin nije ni smatrao silovanjem. „Zaštita žene i sigurnosti njezina vlastitog tijela nije bila najvažniji cilj, a rimsko spolno zakonodavstvo to je naglašavalo tako da su se zakoni o silovanju primjenjivali samo na one s određenim društvenim statusom. U mnogim okolnostima djela koja se danas jasno gledaju kao silovanje bila su dopuštena. Tako bi se primjerice muž mogao prisiliti na svoju ženu ne kršeći nijedan zakon.“⁸ Kazneno djelo silovanja također je bilo motiv u mnogim pričama i mitovima od kojih su najpoznatije priča o Lukreciji⁹ i mit o stvaranju Rima¹⁰. Do novih promjena vezano uz kazneno djelo silovanja došlo je u vrijeme Justinijana. „Justinijan je u noveli 134. propisao da se preljubnice imaju kažnjavati zatvaranjem u samostan i gubitkom miraza.¹¹ U devetoj knjizi Kodeksa sami car je upozorio da je silovanje najteži zločin, kažnjiv smrtnom kaznom, jer je takav čin usmjeren ne samo protiv ljudskog roda već je protivan i poštovanju Svemogućeg, a čestitost žrtve je bespovratno izgubljena. Zbog tako shvaćene prirode silovanja izričito se zabranjivalo sklapanje braka između žrtve i počinitelja.“¹² Kršćanstvo je uvelike utjecalo na rigoroznost kazni za počinjenje kaznenog djela silovanja. „U većini primorskih srednjovjekovnih statuta silovanje se kažnjavalo strogim kaznama, uključujući i smrtnu kaznu, koje su se ponekad mogle izbjeći ako bi žrtva i počinitelj sklopili brak. Tako bi se žrtvi vratio ugled te bi joj se

⁶ Nguyen Nghiem L., Roman Rape: An Overview of Roman Rape Laws from the Republican Period to Justinian's Reign, 13 MICH. J. GENDER & L. 75 (2006)., str. 83

⁷ D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 512.

⁸ Ibid.

⁹ Priču o Lukreciji, koja si je oduzela život nakon što ju je silovao sin Tarkvinija II. Oholog, posljednjeg rimskog kralja, prepričao je Livije u svojem djelu Povijest Rima. Prema kazivanju tog povjesničara, nemili događaj dao je povod za pobunu Rimljana, protjerivanje kraljevske obitelji i osnivanje republike (D. Rittossa, 2014)

¹⁰ Svećenicu Rheu Silvu siluje bog Marsa koja potom rađa Romula, utemeljitelja Rima (Nguyen, 2006.)

¹¹ D. Rittossa i I. Martinović citiraju Romac, A., Rimsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007., str. 127.

¹² Ibid.

pružala zaštita budući da je bračni status ženi donosio najveći ugled i uvažavanje, osiguravao egzistenciju i sigurnost unutar obitelji.¹³ Novi pogled na moral same zajednice pojavio se u francuskom Kaznenom zakoniku 1791. godine. "Tako prvi put čin bračne nevjere nije kazneno djelo kao ni spolni odnošaj između osoba istog spola, poticanje na prostituciju ili otmica ženskih osoba starijih od 14 godina."¹⁴ Razvitkom revolucionarnih ideja o pravima i slobodama građana došlo je do promjena u propisivanju klasičnih kaznenih djela tako da u Kaznenom zakoniku silovateljima više nije prijetila smrtna kazna, protjerivanje i gubitak cjelokupne imovine, već ih se kažnjavalo nošenjem okova u razdoblju od šest odnosno dvanaest godina, ovisno o okolnostima slučaja.¹⁵ U francuskom Kaznenom zakoniku iz 1810. po prvi put su se u ulozi žrtve i počinitelja kaznenog djela silovanja mogle naći osobe muškog i ženskog spola.¹⁶ I dalje su se kroz povijest posljedice počinjenja kaznenog djela i potencijalna kazna mogle ukloniti brakom. U Engleskoj u 19. stoljeću Društvo za sprječavanje okrutnosti prema djeci bilo je zabrinuto zbog seksualnog iskorištavanja mladih djevojaka u Londonu. Tiskovna kampanja na tu temu 1885. uvjerila je Parlament da usvoji Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona. Osim podizanja ženske dobi pristanka s 13 na 16 godina, Zakon je propisao niz drugih odredaba radi zaštite mladih žena od poroka. Novi se zakon pokazao velikim uspjehom, s velikim porastom broja slučajeva prijavljenih policiji i iznesenih pred sudove.¹⁷ U Krivičnom zakoniku Kraljevine Jugoslavije 1929. preuzete su odredbe iz austrijskog Kaznenog zakona o zločinstvima, prijestupima i prekršajima iz 1852. o isključenju kažnjavanja počinitelja koji je zaveo ili odveo spolno neporočnu maloljetnu

¹³ D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 513. str.

¹⁴ D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 514. str.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/transformingsociety/private-lives/relationships/overview/sexualbehaviour19thcentury/>

djevojku ili ženu pa se s iskorištenom i osramoćenom oženio.¹⁸ U slučaju da se počinitelj nije oženio žrtvom država je osigurala niz represivnih mjera zbog zaštite javnog interesa te počinjenje eventualnih seksualnih delikata svela na bračnu postelju.¹⁹ „Nakon drugog svjetskog rata do velikog pomaka u pogledu seksualnih delikata došlo je 1977. godine kada je dekriminaliziran dobrovoljni homoseksualni odnos između osoba muškog spola. „U zoni kažnjivosti zadržan je protuprirodni blud uporabom sile ili prijetnje, iskorištavanjem nemoći, prinudom i zlouporabom položaja.“²⁰

III. Kazneno djelo silovanja u hrvatskom pravu

A. Kazneni zakon iz 1997. godine

„Stupanjem na snagu Kaznenog zakona iz 1997. godine (u daljnjem tekstu: KZ/97) i uvođenjem spolnih radnji izjednačenih sa spolnim odnošajem postignuta je rodna neutralnost počinitelja i žrtve te je ukinuta potreba za zasebnim inkriminiranjem protuprirodnog bluda.“²¹ Protuprirodnim bludom isprva su se smatrale radnje kojima počinitelj na tijelu druge osobe zadovoljava svoj spolni nagon na protuprirodan način sličan spolnom odnošaju. Samim time su se analni i oralni snošaj imali smatrati protupravnim bludom.²² Nakon napuštanja takvog shvaćanja prihvaćeno je da su se protupravnim bludom

¹⁸ Čl. 269., st. 1.; čl. 276., st. 2.; čl. 277., st. 2.; čl. 278., st. 3. Krivičnog zakonika Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca iz 1929., u: Šilović, J. i Frank, S., Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca od 27. januara 1929., Jugoslavenska štampa, 1929., str. 199.

¹⁹ D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 515.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid. str. 516.

imale smatrati samo radnje *coitus per anum*²³, dok su sve ostale radnje potpadale pod pojam bludnih radnji.²⁴

1. Kazneno djelo silovanja prema Kaznenog zakonu iz 1997. godine

„Kazneni zakon iz 1997. godine propisuje da je kazneno djelo silovanja počinjeno kada počinitelj drugu osobu uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na njezin život ili tijelo njoj bliske osobe prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju.²⁵ Fizička se sila primjenjuje izravno prema žrtvi (*corpore corpori*)²⁶. „Sila može biti neodoljiva (*vis absoluta*) ili odoljiva (*vis compulsiva*). Ona mora biti sredstvo za prevladavanje otpora žrtve. U tom smislu predstavlja već šamar²⁷, odgurivanje ruku kojima se žrtva brani ili čvrsto primanje žrtve za ruke u predjelu zglobova kako ona ne bi mogla pružati otpor, trganje odjeće²⁸, zaključavanje žrtve u sobu ili blokiranje vrata, odvođenje žrtve na udaljeno i osamljeno mjesto, davanje sredstava žrtvi koje onemogućuju ili smanjuju otpor. Također, tu valja ubrojiti i radnje na tijelu žrtve koje imaju za cilj pripremanje za spolni odnos s ciljem prevladavanja postojećeg ili očekivanog otpora žrtve, kao što je svlačenje, stavljanje žrtve u ležeći položaj ili razmicanje nogu.“²⁹ Fizička sila može biti uporabljena i prema bliskoj osobi, pri čemu to na žrtvu djeluje kao psihička sila. Kao sredstvo otklanjanja otpora žrtve može se uporabiti prijetnja za koju se zahtijeva da je predmetno određena, tj. prijetnja da će se izravno napasti na život ili tijelo žrtve ili njoj bliske osobe. Praksa Vrhovnog suda u predmetu I Kž 288/09-3 navodi: „Oštećenica iskazuje o optuženikovoju prijetnji nožem da će ubiti nju i djecu, o razrezivanju

²³ Analni snošaj

²⁴ VSH, Kž-1055/1973

²⁵ Pavišić B.; Grozdanić V.; Veić P., Komentar Kaznenog zakona, 2007. godina (u daljnjem tekstu: Komentar KZ/97)

²⁶ Tijelo uz tijelo

²⁷ VSRH, I Kž 601/15-7

²⁸ VSRH, I Kž 471/15-5

²⁹ VSRH, I Kž 259/14-1

njene spavaćice, o ponovnoj prijetnji te o tome da je optuženik zapiknuo nož u pod pored kreveta.“ Napad u obliku primjene sile prema žrtvi ili bliskoj osobi ili prijetnja izravnim poduzimanjem napada na žrtvu ili blisku osobu vremenski moraju prethoditi spolnom odnošaju ili s njim izjednačenoj spolnoj radnji. Izravan je napad koji je otpočeo ili neposredno predstoji. Između napada i spolnog odnošaja mora postojati vremenski kontinuitet. Toga nema nakon što je prestao napad izražen silom ili prijetnjom ili se prijeti napadom koji će tek slijediti. Otpor žrtve mora biti ozbiljan, što znači da se njime izražava nedvosmislena odluka o protivljenju spolnom odnošaju ili s njime izjednačenoj spolnoj radnji s određenom osobom. Žrtva se mora tijekom počinjenja kaznenog djela jasno protiviti nasilnom spolnom odnošaju ili s njim izjednačenoj radnji.

U predmetu I Kž 173/09-3 „Okolnost na koju upire žalitelj (optuženik oštećenici govori kako „ima pik na nju“ na što mu ona odgovara „da joj može biti sin“ ili se samo smije) nije i ne može biti protivljenje oštećenice spolnom odnošaju, budući da isti nije nagoviješten a kamoli započeo, niti je to kod optuženika trebalo izazvati svijest o protivljenju oštećenice spolnom odnošaju. Isto tako niti prijetnja oštećenice da će prijaviti optuženika za silovanje, nakon spolnog odnošaja, ne oduzima istome karakter dragovoljnosti, budući da je protivljenje oštećenice u potpunosti izostalo prije početka i tijekom trajanja spolnog odnošaja. Počinitelj je oštećenici skinuo hlače i gaćice te ju zgrabio za ramena i plegao potrbuške na stol, čemu se oštećenica nije usprotivila niti verbalno niti fizički. Oštećenica je navela da spolni odnošaj s optuženikom nije htjela, no sama je izjavila da se niti prije niti tijekom trajanja nije fizički niti verbalno usprotivila. Otpor oštećenice, pod uvjetom da ga je uopće bilo, nije bio niti ozbiljan niti stalan, pa je razumljivo da je optuženik stekao dojam da oštećenica na spolni odnošaj pristaje. Prema mišljenju sudske prakse otpor je u ovom slučaju bio

potreban kako bi se utvrdilo protivljenje žrtve spolnom odnošaju. Ovaj predmet možemo usporediti s modernijim pristupom utvrđenja kaznenog djela kod kojeg žrtva nužno ne treba pružati otpor jer je u nemogućnosti zbog šoka i bespomoćnosti. Počinjenje radnje silovanja počinje uporabom sile ili prijetnje. Nakon toga sve do dovršenja kaznenog djela moguć je dobrovoljni odustanak.³⁰ Kod počinjenja kaznenog djela silovanja dobrovoljni odustanak moguć je sve do tjelesnog spajanja. Sporno je da li je kod silovanja moguće supočiniteljstvo. Zakonski opis kaznenog djela silovanja ne isključuje mogućnost postojanja supočiniteljstva, jer je supočinitelj prema članku 35. st. 3. osoba koja na drugi način bitno pridonosi počinjenju kaznenog djela. U predmetu II Kž-401/1999-3 „Optuženi je, sada, nepravomoćnom presudom proglašen krivim, uz ostale, da je kao supočinitelj s više osoba počinio kvalificirani oblik silovanja na osobito ponižavajući način, tako što su s istom oštećenicom ostvarili više spolnih odnošaja i s time izjednačenih spolnih radnji, kojom prigodom su iskazali izrazitu grubost prema oštećenici uz prijetnju i pištoljem, koje seksualno zlostavljanje oštećenice je trajalo dulje vrijeme.“ Sukladno tome, osoba koja npr. upotrebljuje silu ili prijetnju prema bliskoj osobi žrtve kako bi prisilila žrtvu na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu radnju supočinitelja, ima se smatrati supočiniteljem. Kao primjer može se uzeti prisila koju vrši supočinitelj prema djetetu majke da bi drugi supočinitelj, invalid bez obje ruke, izvršio spolni odnošaj s majkom.³¹ Kvalificirani oblici kaznenog djela silovanja su postojali onda kada počinitelj kazneno djelo ostvari:

- a) na osobito okrutan način,
- b) na osobito ponižavajući način,

³⁰ Čl. 34. KZ/97

³¹ Ibid., str. 498.

- c) ako je istom prigodom, prema istoj žrtvi, ostvareno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja,
- d) ako je prouzročena smrt silovane osobe,
- e) ako je silovana osoba teško tjelesno ozlijeđena ili joj je zdravlje teško narušeno,
- f) ako je silovana ženska osoba ostala trudna,
- g) ako je kazneno djelo iz članka 188. stavka 1. KZ/97 ostvareno prema osobi koja je maloljetna,
- h) ako je kazneno djelo pod **a), b), c), d), e) i f)** ostvareno prema osobi koja je maloljetna,
- i) ako je kaznenim djelom pod **a), b) i c)** ostvarena posljedica pod **d), e) i f)**.³²

Predmet broja II Kž 663/04-3 navodi da „Podnesenom optužnicom okrivljeniku se stavlja na teret učinak kvalificiranog oblika kaznenog djela silovanja iz čl. 188. st. 1. i 3. KZ, na način koji prema činjeničnom opisu djela ukazuje na izrazitu upornost i surovost u ponašanju okrivljenika prema oštećenoj, kao što je vrijeđanje, omalovažavanje, prijetnje usmrćenjem, prisiljavanje na analni odnos, udaranje nogom u trbuh, udaranje šakom u lice, naneseni niz povreda, što i po ocjeni ovog suda predstavlja po svom intenzitetu odstupanje od uobičajenih oblika izvršenja ovih kaznenih djela, iz čega i proizlaze one posebno teške okolnosti djela.“

³² Čl. 34. KZ/97

U KZ/97 „Ne određuje se spol počinitelja niti žrtve, iz čega proizlazi da nasilni spolni odnošaj može počinuti muškarac prema ženi i obrnuto, a priznaje i homoseksualni i lezbijski odnos. Također, ne definira se niti dob pa se u ulozi počinitelja ili žrtve može naći i punoljetna i maloljetna osoba. Za kažnjivost djela nije od važnosti je li silovanje počinjeno u braku odnosno bračnoj zajednici ili pak izvan braka ili bračne zajednice.“³³ „Iako je silovanje postalo moguće u bračnoj zajednici, kazneni progon za temeljni oblik silovanja pokretao se povodom prijedloga.“³⁴ Prije stupanja na snagu KZ/97 članak 83. Kaznenog zakona Republike Hrvatske: 25/77-25/92 propisivao je:

„Silovanje“

Članak 83.

- (1) Tko žensku osobu s kojom ne živi u bračnoj zajednici upotrebom sile ili prijetnjom da će neposredno napasti na njezin život ili tijelo, ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, prisili na obljubu, kaznit će se zatvorom od jedne godine do deset godina.

Za vrijeme važenja, KZ/97³⁵ imao je trinaest novela, a najvažnije novine, osim ranije spomenute rodne neutralnosti, bile su i da je:

- proširena radnja počinjenja kaznenog djela silovanja,
- postojanje braka ili bračne/izvanbračne zajednice postalo irelevantno za postojanje kaznenog djela silovanja;

³³ Jokić R., Kazneno djelo silovanja, diplomski rad, 2016., str. 12.

³⁴ D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 516.

³⁵ NN 110/1997, datum tiskanog izdanja 21.10.1997.

- kao nove kvalifikatorne okolnosti kod raznih kaznenih djela spominju se dob žrtve i trudnoća (posebno trudnoća kao posljedica silovanja i silovanje maloljetne osobe);

- uvedeno je mirovanje zastare kaznenog progona za kaznena djela počinjena na štetu djeteta i maloljetne osobe do njihove punoljetnosti; pooštrene su propisane kazne za gotovo sva kaznena djela iz ove glave čime se ograničila mogućnost izricanja uvjetne osude.³⁶

„Silovanje od strane više osoba također je kvalificirani oblik prema stavku 2. Smatra se da je takvo silovanje počinjeno kada su u njemu sudjelovale najmanje dvije osobe.³⁷ Valja upozoriti da sve osobe u tom slučaju moraju sudjelovati u svim sadržajima radnje kao supočinitelji.³⁸ Toga nema ako neka osoba nije sudjelovala u prisili ili prijetnji, nego je spolni odnošaj ili s njom izjednačenu spolnu radnju počinila nad osobom čiji su otpor prethodno svladale druge osobe. No, nije nužno da su svi supočinitelji ostvarili iste sadržaje radnje.“³⁹ U slučaju da nastupe teške tjelesne povrede ili smrt ženske osobe, slučaj je odgovornosti za težu posljedicu.⁴⁰ Ako je počinitelj postupao s namjerom, postojat će stjecaj s ubojstvom. Posebni slučaj kvalificiranog kaznenog djela je ako su silovanja iz stavka 1. – 3. počinjena prema maloljetnoj osobi.⁴¹ Za uzrast maloljetne osobe je mjerodavno vrijeme radnje silovanja. Predmet broja I Kž 1105/03-3 navodi da „Inkriminirano kazneno djelo je počinjeno 15. svibnja 2000. godine te stoga nije bilo mjesta primjeni odredbe čl. 188. st. 4. KZ-a koja je, radi posebne zaštite maloljetnih osoba uvedena kao poseban, kvalifikatorni oblik osnovnog kaznenog djela silovanja iz čl. 188. st. 1. KZ-a („Narodne novine“ br. 110/97) člankom 27. Zakona o izmjenama i dopunama KZ-a koji je stupio na snagu 30. prosinca 2000. („Narodne

³⁶ Turković K., Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa, objavljeno u: Novoselec P., Posebni dio kaznenog prava, 1. izdanje, Zagreb, 2007., str. 147-148.

³⁷ Članak 89. stavak 20. KZ/97

³⁸ Članak 35. KZ/97

³⁹ Pavišić B., Grozdanić V., Veić P., Komentar kaznenog zakona, Zagreb, Narodne novine, 2007., str. 498. str.

⁴⁰ Članak 43. st. 2. KZ/97

⁴¹ Maloljetna osoba određena je u članku 89. st. 10.

novine“ br. 1289/00). Prema tome, u vrijeme počinjenja kaznenog djela silovanje maloljetne osobe nije bilo propisano zakonom kao kvalificirani oblik silovanja pa optuženik i nije mogao biti proglašen krivim.“ Najteži oblik silovanja je u stavku 6. koji propisuje da ako su kaznenim djelom iz stavka 2. ovog članka prouzročene posljedice iz stavka 3. Za taj oblik je propisana najteža kazna.

Bračna zajednica nema utjecaj na postojanje kaznenog djela.

B. Rekonceptualizacija spolnih delikata prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine i novo kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka

Stupanjem na snagu Kaznenog zakona 1. siječnja 2013. došlo je do znatnih promjena u kaznenom zakonodavstvu. „Pojam „spolnog ćudoređa“ iz Glave XIV. KZ/97 očigledno je zastario i zbog toga s pravom novi naslov ove glave glasi „Kaznena djela protiv spolne slobode.“ To ne znači da se njome i dalje ne štiti spolno ćudoređe (spolni moral), naprotiv štiti se i više od toga – spolna nepovredivost, tj. pravo na spolno samoodređenje. Ova glava pretrpjela je možda i najveće promjene u odnosu na KZ/97, a valja istaknuti četiri najvažnije. Prva važna promjena jest da se kao posebno kazneno djelo uvodi spolni odnošaj bez pristanka⁴², a kazneno djelo silovanja postaje zapravo kvalificirani oblik tog kaznenog djela. Druga važna promjena jest uvođenje teških kaznenih djela protiv spolne slobode.⁴³ Treća je kriminalizacija spolnog uznemiravanja⁴⁴. Konačno, četvrta važna promjena jest da su spolni delikti na štetu djece izdvojeni u zasebnu glavu (Glava XVII. KZ).“⁴⁵

⁴² Čl. 152. KZ

⁴³ Čl. 154. KZ

⁴⁴ Čl. 156. KZ

⁴⁵ Turković K., Novoselec P., Grozdanić V., Kurtović Mišić A., Derenčinović D., Bojanić I., Munivrana Vajda M., Mrčela M., Nola S., Roksandić Vidlička S., Komentar kaznenog zakona, Zagreb, Narodne novine, 2013. str.

Spolni odnošaj bez pristanka uveden je novim Kaznenim zakonom te reguliran člankom 152. koji propisuje da „Tko s drugom osobom bez njezinog pristanka izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju ili navede drugu osobu da bez svog pristanka s trećom osobom izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju ili da bez svog pristanka nad samom sobom izvrši sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“⁴⁶

Novina uvedena Kaznenim zakonom iz 2011. godine vidljiva je u kaznenom djelu spolnog odnošaja bez pristanka po tome što po sebi podrazumijeva svaki spolni odnošaj bez pristanka žrtve, a kazneno djelo silovanja postaje kvalificirani oblik tog kaznenog djela. U trećem stavku ovoga članka pojavljuje se pitanje pristanka. Navodi se da pristanak postoji kada osoba svojom voljom odluči stupiti u spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju i kada je ona sposobna donijeti i izraziti takvu odluku. Također se smatra da takvog pristanka nema ako je spolni odnošaj ili s njime izjednačena spolna radnja izvršena uz uporabu prijetnje, prijevare, zlouporabom položaja prema osobi koja se prema počinitelju nalazi u odnosu zavisnosti, iskorištavanjem stanja osobe zbog kojeg ona nije bila sposobna izraziti svoje odbijanje, ili nad osobom kojoj je protupravno oduzeta sloboda.⁴⁷ Inicijalna ideja tog stavka bila je prebacivanje tereta dokazivanja na okrivljenog. Žrtva prvo mora dokazati samo postojanje spolnog odnosa i jednu od navedenih okolnosti, a okrivljenik će potom morati dokazati da pristanak postoji.⁴⁸

„Osobe koje su sposobne izreći valjani pristanak na spolni čin imaju pravo slobodno izražavati svoju seksualnost bez utjecaja države. U slučaju izostanka pristanka aktivira se mehanizam

⁴⁶ Čl. 152. st. 1. KZ

⁴⁷ Čl. 152. st. 3.

⁴⁸ Turković K., Novoselec P., Komentar Kaznenog zakona, str. 207.

državne zaštite budući da je država dužna štiti izbore nositelja spolnih sloboda.⁴⁹ Važno je spomenuti da se drugim stavkom inkriminiraju počinitelji koji su bili u otklonjivoj zabludi što se tiče pristanka žrtve. Dakle ako je počinitelj prema svojim sposobnostima morao i mogao znati da pristanka nema, odgovarat će za kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka.⁵⁰ Ako je žrtva naknadno dala pristanak na spolni odnošaj to bi bilo irelevantno za postojanje kaznenog djela.⁵¹ Pristanka nema ako se iskoristilo stanje žrtve jer je nepokretna ili nijema osoba, spava ili je iz drugih razloga u besvjesnom stanju ako je primjerice pod utjecajem omamljujućih stvari.⁵² U predmetu K 448/2010 od 31. kolovoza 2012. Općinskog suda u Rijeci žrtva kaznenog djela dovela se sama do stanja u kojem nije bila u sposobnosti donijeti odluku te je njezino stanje iskoristio počinitelj. Iskoristivši alkoholizirano stanje žrtve, izvršio je radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem bez pristanka. Državno odvjetništvo prihvatilo je tumačenje da vidno alkoholizirana žrtva koja je zaspala nije bila sposobna dati pristanak na spolnu intimnost te u slučaju da potencijalni počinitelj iskoristi takvo stanje navodne žrtve te nad njome izvrši spolni odnošaj, treba mu se staviti na teret kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka.⁵³

1. Kazneno djelo silovanja prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine

Članak 153. stavak 1.⁵⁴ kaznenog zakona iz 2011. godine također polazi od toga da je temelj ovog kaznenog djela izostanak pristanka, ali zbog specifičnog razloga: uporabe sile ili prijetnje

⁴⁹ D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 534.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Pavlović, Š., Kazneni zakon: zakonski tekst – komentari – sudska praksa – pravna teorija, 3. izdanje, Rijeka, 2015., str. 746.

⁵² Ibid.

⁵³ K 448/2010 od 31. kolovoza 2012.

⁵⁴ Kazneno djelo silovanja

da će se izravno napasti život ili tijelo silovane ili druge osobe. Ovom promjenom u izričaju jasno se iskazuje da kod silovanja žrtva ne mora pružati otpor i da svaka primjena sile ili kvalificirane prijetnje razumijeva izostanak pristanka.⁵⁵ Naravno, i ovdje počinitelj može dokazati suprotno. Pristanak kod kaznenog djela silovanja u sebi sadrži definiciju koja se sastoji od tri dijela: svojevoljnost, sposobnost za donošenje odluke i sposobnost izražavanja odluke i u slučaju da jedan od dijelova definicije izostane smatra se da je također izostao i sami pristanak na spolni odnošaj.⁵⁶ Problem se javlja jer žrtva može ne izraziti svoje protivljenje, a da se opet smatra da pristanak ne postoji. Pristanak na spolni odnošaj u ovom slučaju mora biti izravan. Bitno je za spomenuti da je zakonodavac ovdje stavio fokus na sposobnost izražavanja pristanka, a ne njegovu nedvosmislenost.⁵⁷ Zakonodavac navodi da se u definiciji silovanja podrazumijeva svaki spolni odnošaj bez pristanka.⁵⁸ Posebno je problematično napraviti distinkciju između dvaju kaznenih djela kada je u pitanju obiteljsko nasilje gdje žrtva kroz dugi period trpi seksualno nasilje.⁵⁹ U predmetu I Kž 741/2004-5 Vrhovni sud je naglasio kako se može raditi o počinjenju kaznenog djela silovanja ako je počinitelj samo u početku upotrebljavao silu kako bi slomio duh žrtve. Za Vrhovni sud nije sporno da je oštećenica od straha od optuženika i već fizički i psihički oslabljena od ranijih silovanja i u okolnostima u kojima se našla, tijekom vremena kod kasnijih seksualnih odnošaja bila manje sposobna pružati otpor pa optuženik u tim slučajevima i nije trebao upotrijebiti silu jačeg intenziteta da savlada njezin otpor i izvrši spolni odnošaj. Bilo je dovoljno da upotrebom vlastite fizičke nadmoći iskoristi opisano stanje oštećenice nastalo uslijed straha,

⁵⁵ Turković K., Novoselec P., Grozdanić V., Kurtović Mišić A., Derenčinović D., Bojanić I., Munivrana Vajda M., Mrčela M., Nola S., Roksandić Vidlička S., Tripalo D., Maršavelski A., Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva, Zagreb, 2013. god., str. 207

⁵⁶ D. Rittossa, I. Martinović: Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – teorijski i praktični problemi Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 21, broj 2/2014, str. 535.

⁵⁷ Ibid

⁵⁸ Vlada Republike Hrvatske, Konačni prijedlog Kaznenog zakona, op. cit., str. 122.

⁵⁹ Blečić M., Spolni odnošaj bez pristanka, 2016., 20 str.

fizičke i psihičke iscrpljenosti u kojem ona nije bila potpuno sposobna za pružanje fizičkog otpora, a u koje stanje ju je optuženik doveo i onda u takvom stanju izvršio spolni odnošaj jer je i u takvim situacijama bio svjestan da na strani oštećenice nema dragovoljnosti.⁶⁰ Bitno je spomenuti i predmet I Kž 56/2016-4 koji navodi ustrajnost počinitelja u počinjenju kaznenog djela. Žrtva navodi kako optuženik terećenog dana nije htio napustiti njezin stan, inzistirajući na spolnom odnosu, zbog čega ju je zgrabio za tijelo i počeo skidati donji dio pidžame te ju odvuкао do spavaće sobe, bacio je na krevet i raširio joj noge, a kada je počeo skidati hlače, oštećenica se uspjela izvući i otišla do prozora kako bi ga zatvorila i zvala pomoć, no u tome nije uspjela jer ju je optuženik odvuкао od prozora pa su završili na podu gdje su se borili, nakon čega je čvrsto šakom stisnula njegov ukrućeni ud, zarila nokte u njega i raskrvarila ga, zbog čega je optuženik otišao do kupaone. Međutim, nakon izlaska iz kupaone, optuženik joj je rekao da ne ide iz stana tako dugo dok „ne dobije seks za rastanak“, cijelo vrijeme nagovarajući je da popusti, a potom je počeo vikati na nju, naredivši joj da se skine, što oštećenica nije htjela pa joj je skinuo donji dio trenirke, koju je u međuvremenu obukla, a za to vrijeme se opirala, a zatim i gaćice, da bi joj nakon toga rekao da se ne može pomiriti s prekidom veze, da će je rasporiti nožem i razrezati joj spolovilo, a da će ih oboje iznijeti u limenom lijesu. Onda je opisala kako ju je zgrabio i bacio na pod pa dok je ležala na leđima, jednom je rukom uhvatio njezine obje ruke iznad njezine glave, čvrsto ju držeći, a drugom rukom ju dirao po spolovilu, pokušavajući gurnuti prste unutra. Za to vrijeme je lijevim koljenom pritisnuo snažno njezinu nogu iznad njezinog gležnja pa je oštećenica počela vikati i dozivati pomoć, a da bi ju ušutkao, stavio je desnu ruku na njezina usta, a potom tri ili četiri puta udario njezinom glavom u pod.⁶¹ U predmetu I Kž 546/2015-4 žrtva je iskazala da joj je optuženik kleknuo u predjelu rebara s prednje strane u kojem dijelu su utvrđene modrice na

⁶⁰ I Kž 741/04-5, U Zagrebu, 07. listopada 2004. godine

⁶¹ VSRH, I Kž 56/2016-4 od 22. ožujka 2016. godine.

desnoj dojki. Nadalje je modrica utvrđena i na bedru desne noge s unutrašnje strane, što potkrepljuje zaključak prvostupanjskog suda da je spolni odnošaj obavljen primjenom fizičke sile, kako to iskazuje žrtva navodeći da joj je optuženik htio razdvojiti noge. Osim toga, modrice na tijelu žrtve su utvrđene i na nadlakticama obje ruke, što ukazuje na primjenu fizičke sile.⁶² Razlika je od dosadašnjeg kaznenog djela silovanja i u tome da sada ovo djelo postoji i kod prijetnje da će se izravno napasti na život ili tijelo bilo koje osobe, a ne samo osobe bliske silovanoj osobi.⁶³ Što se tiče sankcioniranja počinitelja, smanjena je kazna s tri na jednu godinu. U slučaju da je počinitelj bio u otklonjivoj zabludi glede postojanja pristanka na spolni odnošaj, kaznio bi se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.⁶⁴

Razmatrajući same promjene Kaznenog zakona iz 2011. te uspoređujući s KZ/97 bitno je naglasiti da se uvođenjem novih kaznenih djela kao što je spolni odnošaj bez pristanka stvorio problem pri određivanju samog kaznenog djela koje je bilo počinjeno nad žrtvom. Mišljenja sam da se kazneno djelo silovanja trebalo podrobnije urediti i riješiti se nedoumica koje su postojale još od KZ/97. Dio problema je riješen kasnijom izmjenom kaznenog zakona tako da je kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka ukinuto te da je biće tog kaznenog djela ušlo u opseg kaznenog djela silovanja.

⁶² VSRH, I KŽ 546/2015-4 od 17. svibnja 2016. godine.

⁶³ Turković K., Novoselec P., Grozdanić V., Kurtović Mišić A., Derenčinović D., Bojanić I., Munivrana Vajda M., Mrčela M., Nola S., Roksandić Vidlička S., Tripalo D., Maršavelski A., Komentar Kaznenog zakona i drugi izvori novog hrvatskog kaznenog zakonodavstva, Zagreb, 2013. god., str. 208.

⁶⁴ Čl. 153. st. 1. i st. 2. Kaznenog zakona, NN 125/2011

C. Kazneno djelo silovanja i njegove promjene od 2011. godine do danas

Kaznena djela protiv spolne slobode u današnjem svijetu često su u središtu medijske pažnje. Sve više žrtava naknadno izlazi sa svojim traumatičnim pričama i tako pokušava pomoći i ohrabriti ostale koji još nisu spremni podijeliti svoju priču. Unatoč činjenici da se danas ozbiljnije i rigoroznije gleda na počinitelje samih kaznenih djela silovanja smatram da još uvijek nismo došli ni blizu osiguravanja razine zaštite nužne za same žrtve niti dovoljno strogog kažnjavanja počinitelja i recidivista tih kaznenih djela. Kaznenim zakonom iz 2011. zakonodavac uvodi nova kaznena djela protiv spolne slobode čime je samo zakomplicirao određivanje počinjenja kaznenog djela te otvorio mogućnost da se počinitelj izvuče uz blažu kaznu. Htio bih spomenuti slučaj koji još nije ušao u sudsku praksu Vrhovnog suda, no smatram da je to samo još jedan od relevantnih primjera kojim ću potvrditi svoje stajalište. Muškarac sa šireg zagrebačkog područja potkraj 2018. godine osuđen je radi počinjenja kaznenog djela protupravnog oduzimanja slobode, teške tjelesne ozljede i spolnog odnošaja bez pristanka. Za počinjenje kaznenih djela dobio je 20 mjeseci bezuvjetnog zatvora. Kako je na suđenju svjedočila žrtva, muškarac ju je „zaključao u svoj stan, verbalno napadao, istukao tako da ju je povlačio za kosu i gurao uslijed čega je pala na stakleni stol i izgubila svijest. U besvjesnom stanju skinuo joj je odjeću i s njom ostvario spolni odnošaj te ju je nakon toga izudarao šakama i nogama po glavi i cijelom tijelu uslijed čega je zadobila prijelom krune trećeg, četvrtog i petog zuba. Zadobila je višestruke krvne podljeve na licu, vratu i nogama te joj je neutvrđenim oštrim predmetom zadao i ubodno – reznu ranu na desnoj natkoljenici, a potom ju je ustrašenu i protivno njezinoj volji držao u stanu sve do dolaska policije, koja je provalila u njegov stan.“⁶⁵ 20 mjeseci kazne zatvora ne može nikako biti dostatno za godine traume i boli koje će žrtva proživjeti. Smatram da se počinitelji previše štite i da im se

⁶⁵ <https://danica.hr/zatocio-djevojku-tukao-je-i-silovao-dok-je-bila-u-nesvijesti-dobio-20-mjeseci/>

omogućavanjem izlaska za 20 mjeseci pokazuje da mogu nastaviti raditi ono što su radili i prije. Također, osuđen je za počinjenje kaznenog djela spolnog odnošaja bez pristanka dok je po mojem mišljenju trebao biti osuđen za silovanje jer je korištenjem sile ispunio biće kaznenog djela silovanja.

Interesantno je osvrnuti se na činjenicu da postoje i lažne prijave silovanja. Iako nisu česte, mora se spomenuti njihova postojanost kako bi se također zaštitile i potencijalne žrtve lažnog prijavljivanja. Policijski službenici svjesni su da ne mogu uzeti kao apsolutnu istinu sve što im kažu žrtve seksualnog nasilja, već da moraju kao i za svako drugo počinjeno kazneno djelo provesti istragu. Spomenuo bih slučaj u kojem nisu izneseni osobni podaci „žrtve“, već je samo nazvana „Irena“ u opisu slučaja. Irena je prijavila kazneno djelo silovanja policiji iznoseći kako nije sigurna je li se onesvijestila pri počinjenju kaznenog djela silovanja te da nije sigurna je li došlo do silovanja, no da se sjeća da su ju dva nepoznata muškarca odveli na napušteno mjesto i ispunili biće kaznenog djela bludnih radnji. Nakon mijenjanja iskaza i naposljetku shvaćanja da njezina priča ne može držati vodu, priznala je kako je lagala da je došlo do počinjenja kaznenog djela kako bi svog dečka prestrašila i stvorila mu osjećaj grižnje savjesti pošto ju je ostavio samu jedne večeri da ga čeka u ispred noćnog kluba kako bi on mogao nastaviti piti s dva prijatelja dok je ona sama bila u autu.⁶⁶

Unatoč činjenici da postoje rijetki slučajevi u kojima su potencijalne žrtve lažno prijavile počinitelje, bilo ih je potrebno spomenuti.

⁶⁶ Vulama Gordana, Lažno silovanje, travanj 2011.

D. Me Too pokret

Me Too je pokret podizanja svijesti o problemu seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja žena na radnom mjestu koji je postao istaknut u 2017. godini kao odgovor na novinska izvješća o seksualnom zlostavljanju američkog filmskog producenta Harveya Weinsteina. Sam naziv „Me Too“ prva je počela koristiti Tarana Burke, žrtva seksualnog nasilja i aktivistica. Dok je izraz bio korišten od 2006. godine, hashtag #metoo te cijeli val optužbi protiv počinitelja seksualnih nasilja pokrenula je glumica Alyssa Milano koja je na društvenim mrežama dala poticaj da žrtve izađu sa svojim pričama. „Me Too“ pokret doveo je do velikih promjena u samoj kulturi gledanja na seksualno nasilje te do ostracizma počinitelja seksualnog nasilja. Neke od najvećih holivudskih zvijezda kao što su poznati glumci Kevin Spacey i James Franco te zloglasni producent Harvey Weinstein, izašli su u javnost pokušavajući se braniti od optužbi, no zbog velikog broja priča o njihovom ponašanju, odstranjeni su i zaboravljeni od strane Hollywooda. Unatoč činjenici da je veliki broj priča izašao u vezi s počiniteljima seksualnog nasilja koji su ujedno i poznati glumci, redatelji i producenti u Hollywoodu, neki od njih i dalje nastavljaju raditi i biti hvaljeni od strane obožavatelja i ostatka Hollywooda. Istraživački novinari koji su također uvelike pomogli u zaustavljanju izopačenog Harveya Weinsteina prikazali su veličinu tog seksualnog predatora koji je dugi niz godina koristio svoju moć producenta i nekadašnjeg „kralja Hollywooda“ kako bi pod krinkom stvaranja njihove karijere, manipulirao žene i iskorištavao ih za svoje seksualne porive.⁶⁷ Ne samo Weinstein, već i ostali predatori, uporno su strašili i prijetili svojim žrtvama da više nikada neće glumiti u Hollywoodu niti igdje drugdje ako izađu sa svojom pričom. Žrtve su godinama šutjele te im je napokon uz pomoć pokreta #metoo bila dana mogućnost da se suoče s godinama

⁶⁷ <https://www.britannica.com/topic/Me-Too-movement>,
<https://www.bbc.com/news/entertainment-arts-41594672>

zlostavljanja i straha od gubitka posla. Važno je spomenuti kako se i #metoo pokret iskorištavao tako da su osobe koje nisu bile zlostavljane, kako bi dobile na važnosti, izašle sa svojim izmišljenim ili izokrenutim pričama. Izlišno je komentirati koje osobe su koristile tu mogućnost, no jednako kao i kod lažne prijave silovanja, uvijek se treba provesti detaljna istraga. Potrebno je dati glas ženama te vjerovati žrtvi, no postoje svakako i osobe koje će taj pokret i tu mogućnost iskoristiti i pritom uništiti nečiji život u čemu i leži problematika „cancel“ kulture. S druge strane unatoč tome da je velika pozornost na žrtvama seksualnog nasilja, postoje i počinitelji koji su pušteni na slobodu⁶⁸ te se tako pokazuje da još ostaje dugi niz godina da sudstvo ojača te pruži još veću zaštitu žrtvama te strože kazne počiniteljima seksualnog nasilja.

E. Propisi međunarodnog prava i međunarodna sudska praksa

Jednako kao što su i domaći zakoni i podzakonski propisi relevantni za zaštitu prava žena, propisi međunarodnog prava i dan danas stvaraju put prema sve većoj ravnopravnosti između žena i muškaraca te nastoje utjecati i na mentalitet drugih kultura. Prije svega htio bih spomenuti Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji⁶⁹. Potpisana je 11. svibnja 2011. u Istanbulu, a stupila je na snagu 1. kolovoza 2014. Republika Hrvatska potpisala je Istanbulsku Konvenciju 22. siječnja 2013. čime se susrela sa žustrim protivljenjima od strane jednog dijela građana Republike Hrvatske, no Istanbulska Konvencija unatoč drugim pitanjima koja su postavljali državljani Republike Hrvatske, jasno je definirala pojam nasilja nad ženama i potrebu njihove zaštite. „Nasilje nad ženama“ smatra se kršenjem ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i označava sva djela

⁶⁸ Bill Cosby uložio je žalbu 2021. godine nakon što je 2018. godine završio u zatvoru gdje je trebao provesti od tri do deset godina zbog seksualnog zlostavljanja. Vrhovni sud donio je oslobađajuću presudu zato što je uvažio dogovor koji je Cosby imao sa odvjetnikom žrtve. Taj dogovor trebao ga je štititi od zatvorske kazne - <https://www.nytimes.com/2021/06/30/arts/television/bill-cosby-release-conviction.html>

⁶⁹ U daljnjem tekstu: Istanbulska Konvencija

rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerojatno imati za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu.⁷⁰ Što se tiče dužnosti država odnosno „stranaka“ one će poduzeti sve potrebne zakonodavne i druge mjere za promicanje i zaštitu prava svih, a osobito žena, na život bez nasilja u javnoj i u privatnoj sferi. Stranke također osuđuju sve oblike diskriminacije žena i poduzimaju, bez odgode, potrebne zakonodavne i druge mjere kako bi je spriječile, a osobito:

- Uvrštenjem u svoje nacionalne Ustave ili drugo odgovarajuće zakonodavstvo načela ravnopravnosti žena i muškaraca te osiguravanje praktičnog ostvarenja tog načela;
- Zabranom diskriminacije žena, uključujući i uz primjenu sankcija, kad je to primjereno;
- Ukidanjem zakona i praksi koji diskriminiraju žene.

Stranke će također poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale osnivanje dovoljnog broja odgovarajućih, lako dostupnih skloništa radi omogućavanja sigurnog smještaja i proaktivne pomoći žrtvama, osobito ženama i njihovoj djeci. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale osnivanje dovoljnog broja odgovarajućih, lako dostupnih kriznih centara za žrtve silovanja ili seksualnog nasilja radi osiguravanja medicinskih i forenzičkih pregleda, potpore za doživljenu traumu i savjetovanje žrtava.⁷¹ Nadalje, stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale inkriminiranje sljedećih namjernih ponašanja:

a) vaginalna, analna ili oralna penetracija seksualne naravi bilo kojim dijelom tijela ili predmetom u tijelo druge osobe bez pristanka te osobe;

⁷⁰ <https://rm.coe.int/1680462470>

⁷¹ Ibid.

b) druge radnje seksualne naravi s drugom osobom bez pristanka te osobe;

c) utjecanje da druga osoba, bez svog pristanka, sudjeluje u radnjama seksualne naravi s trećom osobom.

Pristanak mora biti dobrovoljan kao rezultat slobodne volje osobe, što se procjenjuje prema okolnostima slučaja. Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da se odredbe stavka primjenjuju i na djela počinjena na štetu bivših ili sadašnjih bračnih drugova ili partnera, sukladno tome kako ih priznaje unutarnje pravo.⁷² Stranke će poduzeti potrebne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili tjelesnog ponašanja seksualne naravi s ciljem ili učinkom povrede dostojanstva te osobe, osobito ako stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo ozračje, bude predmet kaznenih ili drugih pravnih sankcija.⁷³

Kao drugi međunarodni instrument koji bi se trebao spomenuti radi svoje relevantnosti bila bi Pekinška deklaracija, donesena od strane Ujedinjenih naroda 15. rujna 1995.⁷⁴ Deklaracija je donesena kako bi se uspostavila načela radi stvaranja veće jednakosti između muškaraca i žena. Deklaracijom se nastojala osigurati puna primjena ljudskih prava žena i djevojčica kao neotuđivog, sastavnog i nedjeljivog dijela svih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Od temeljne je važnosti sačiniti, provoditi i nadzirati, uz puno sudjelovanje žena, djelotvorne, efikasne i međusobno potkrepljujuće rodno osjetljive politike i programe, uključujući i razvojne politike i programe, kojima će poticati osnaživanje i napredak žena na svim razinama. Također iznimno je važno osigurati ženama ravnopravan pristup ekonomskim resursima, uključujući zemljište, kredite, znanstvenu i tehnološku podršku, stručno obrazovanje, informiranje,

⁷² Članak 36. Istanbulske Konvencije, <https://rm.coe.int/1680462470>

⁷³ Članak 40. Istanbulske Konvencije, *Ibid.*

⁷⁴<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocImages/arhiva/images/pdf/Pekin%C5%A1ka%20deklaracija%20-%20prijevod.pdf>

komunikaciju i tržište, kao i sredstva za poticanje napretka i osnaživanje žena i djevojčica, kako bi kroz povećanje njihovih mogućnosti mogle uživati i prednosti ravnopravnog pristupa tim resursima, između ostalog i kroz međunarodnu suradnju. Stranke su također odlučne spriječiti i ukloniti sve vrste nasilja nad ženama i djevojčicama.⁷⁵ Unatoč tome što se u današnje vrijeme obraća sve veća pozornost prema zaštiti žena i djevojčica od nasilja, smatram da se i dalje treba ozbiljno shvatiti potreba da se unaprjeđuju i domaći i međunarodni propisi. Veliki problem društva čine različite kulture u kojima je položaj žena već dugi niz godina inferioran i gdje muškarci vode glavnu riječ ne dajući svojim ženama prava koja zaslužuju te prava koja imaju žene na zapadu. Slažem se naravno da je neizmjereno teško utjecati na taj tip kulture, no međunarodni propis kao što je Istanbulska Konvencija u meni budi nadu za bolju budućnost.

Istražujući praksu Europskog suda za ljudska prava može se naći veliki broj predmeta u kojima su žene bile žrtve seksualnog nasilja. U predmetu X i Y protiv Nizozemske⁷⁶ mentalno zaostala djevojka bila je silovana, u domu za djecu s posebnim potrebama gdje je živjela, dan poslije svojeg šesnaestog rođendana (dobna granica za pristanak na seksualni odnos u Nizozemskoj) od strane rođaka od nadređene osobe. Bila je traumatizirana zbog događaja, no smatrala se nesposobnom za podnošenje zahtjeva zbog svoje niske mentalne dobi. Njezin otac je podnio zahtjev umjesto nje, no postupak nije pokrenut jer je djevojka samostalno trebala podnijeti zahtjev. Domaći sudovi utvrdili su da postoji rupa u zakonu. Utvrdivši da joj nizozemski kazneni zakon nije omogućio praktičnu i učinkovitu zaštitu, Sud je zaključio uzimajući u obzir prirodu predmetnog zlodjela, da je otac djevojke bio žrtva zbog povrede članka 8.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Broj 8978/80, Strasbourg, 26. ožujka 1985

Konvencije⁷⁷ za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.⁷⁸ Većina predmeta tiču se Turske i njezinih policijskih službenika koji su se grubo odnosili prema žrtvama i neopravdano koristili svojim ovlastima. Jedan od predmeta koje bih htio spomenuti je Aydin protiv Turske.⁷⁹ Podnositeljica zahtjeva, mlada Turkinja kurdske porijekla (imala je 17 godina u vremenu relevantnom za predmet), bila je uhićena bez objašnjenja te pritvorena s dvoje članova svoje obitelji. Dok je imala zavezane oči, tukli su ju, skinuli golu, stavili u gumu i špricali s vodom pod pritiskom prije nego što je bila silovana od strane člana sigurnosnih snaga te ponovno pretučena u vremenu od jednog sata od strane nekoliko ljudi. Naknadnim liječničkim pregledom od strane doktora koji se nikad prije nije bio susreo sa slučajem silovanja, uočio je da je njezin himen pocijepan i proširene modrice po njezinim bedrima. Podnositeljica zahtjeva dalje je tvrdila da je njezina obitelj bila zastrašena i maltretirana od strane nadležnih kako bi ih prisilila da povuku zahtjev podnesen pred Europskim sudom za ljudska prava. Europski sud utvrdio je da je došlo do povrede članka 3. Konvencije⁸⁰ i članka 13. Konvencije⁸¹. Možda najpoznatiji predmet prakse Europskog suda bio bi M.C. protiv Bugarske.⁸² Podnositeljica zahtjeva, stara 14 godina (dobna granica za pristanak na seksualni odnos u Bugarskoj), bila je silovana od strane dva muškarca; plakala je za vrijeme i nakon završetka samog čina silovanja te je bila odvedena do bolnice od strane svoje majke, gdje je naknadno bilo utvrđeno da joj je pocijepan himen. Zbog nemogućnosti utvrđenja njezinog protivljenja počinjenju kaznenog djela silovanja ili pozivanja za pomoć, počinitelji nikad nisu bili progonjeni. Sud je utvrdio da je došlo do povrede članka 3. i članka 8. Konvencije te utvrdio kako se žrtve seksualnog nasilja, pogotovo mlade djevojke, često ne uspiju protiviti

⁷⁷ Pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života

⁷⁸ https://www.echr.coe.int/documents/fs_violence_woman_eng.pdf

⁷⁹ Broj 23178/94, 25. rujna 1997.

⁸⁰ Zabrana mučenja

⁸¹ Pravo na djelotvoran pravni lijek

⁸² Broj 39272/98, 4. prosinca 2003. godine

zbog psiholoških razloga (ili se pasivno podvrgnu ili disociraju od samog čina) te straha od nasilja koje bi se moglo dalje nastaviti.

IV. Kazneno djelo bludnih radnji u hrvatskom pravu

Kazneno djelo bludnih radnji razlikuju se od kaznenog djela silovanja jer je to supsidijarno kazneno djelo. Kad dođe do počinjenja kaznenog djela bludnih radnji, nije došlo ni do pokušaja počinjenja kaznenog djela silovanja ili kaznenog djela spolnog odnošaja bez pristanka ili teškog kaznenog djela protiv spolne slobode. Treba se svakako ispitati je li došlo do počinjenja ili bar pokušaja počinjenja tih kaznenih djela te u slučaju da je odgovor niječan, dolazi u obzir osuda zbog bludnih radnji.⁸³ Bludne radnje su blaže kazneno djelo u usporedbi s primarnim kaznenim djelima pa je iz tog razloga propisana i blaža kazna. Važno je spomenuti i distinkciju između bludnih radnji koje su bliže kaznenom djelu spolnog odnošaja bez pristanka te bludnih radnji koje su bliže silovanju ili teškim kaznenim djelima protiv spolne slobode. Propisane su i različite kazne za počinjenje tih dvaju tipova bludnih radnji (zatvor do jedne godine za temeljni oblik djela, a do tri godine za kvalificirani). Za razgraničenje između bludnih radnji i pokušaja navedenih kaznenih djela odlučna je usmjerenost volje, tj. je li počinitelj radnju koja nije spolni odnošaj niti je s njime izjednačena zamislio samo kao etapu u počinjenju tih kaznenih djela (tada je to pokušaj tih djela) ili se mislio zadovoljiti njome (tada je samo bludna radnja).⁸⁴ Nekad su se bludnim radnjama smatrale sve spolne radnje koje nisu bile „obljuba“ (spolni odnošaj) niti „protuprirodni

⁸³ Cvitanović L., Derenčinović D., Turković K., Dragičević Prtenjača M., Maršavelski A., Munivrana Vajda M., Roksandić Vidlička S.; Kazneno pravo - posebni dio; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (2018), str 220.

⁸⁴ Ibid.

blud“ (uvlačenje muškog spolnog organa u anus žrtve. Nakon što je bila uvedena kategorija „spolnih radnji izjednačenih sa spolnim odnošajem“, neke su dotadašnje bludne radnje, zajedno s „protuprirodnim bludom“, potpale pod tu kategoriju. Na taj je način sužen opseg bludnih radnji, odnosno, proširen je opseg drugih, težih seksualnih kaznenih djela, čime je zaoštrena represija kod seksualnih kaznenih djela, ali se pojavio i osjetljiv problem kako razgraničiti spolne radnje izjednačene sa spolnim odnošajem i bludne radnje. U negativnom smislu, bludne radnje su sve spolne radnje koje ne predstavljaju spolni odnošaj niti su izjednačene s njime. Pritom se ne traži nikakva posljedica, što znači da se radi o formalnom deliktu. U pozitivnom smislu, bludne radnje se mogu definirati kao radnje poduzete na tijelu ili dodirrom tijela druge osobe radi zadovoljenja ili pobuđivanja vlastite ili tuđe pohote koje, prema usvojenim društvenim gledanjima, predstavljaju grubo zadiranje u seksualnost.⁸⁵

A. Kazneno djelo bludnih radnji prema Kaznenom zakonu iz 1997. godine

Članak 193. KZ/97, propisuje da tko u slučajevima iz članka 188.⁸⁶, 189.⁸⁷, 190.⁸⁸ i 191.⁸⁹ ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tih kaznenih djela, počini samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine. Tko u slučaju iz članka 192.⁹⁰ ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tog kaznenog djela, počini samo bludnu radnju, ili kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini prema djetetu ili maloljetnoj osobi, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

⁸⁵ Turković K., Maršavelski A.; Posebni dio kaznenog prava, 2018. godina, Zagreb, Pravni fakultet sveučilišta, str. 221.

⁸⁶ Silovanje

⁸⁷ Spolni odnošaj s nemoćnom osobom

⁸⁸ Prisila na spolni odnošaj

⁸⁹ Spolni odnošaj zlouporabom položaja

⁹⁰ Spolni odnošaj s djetetom

Bludne radnje obuhvaćaju akte zadovoljenja spolnog nagona na tijelu ili dodiranjem tijela druge osobe u okolnostima pod kojima se čine kaznena djela iz članaka 188. - 192., tj. primjenom sile, iskorištavanjem stanja nemoći, prisilom, zlouporabom položaja prema maloljetniku ili djetetu, i to bez obzira radi li se o heteroseksualnim odnosima ili homoseksualnim odnosima koji nisu spolni odnošaj ili s njime izjednačena spolna radnja.⁹¹

U vezi s razmatranim djelom valja naglasiti da je ostvareno onda kada nije počinjen ni pokušaj tih djela, a to znači kad počinitelj nije započeo radnju počinjenja tih djela. Kazneno djelo bludnih radnji predviđeno je kao *delicta communia*⁹². Počinitelj postupa s izravnom ili neizravnom namjerom.⁹³

Prema sudskoj praksi diranje rukom po koljenima oštećenice, uz izostanak bilo koje druge radnje i prema ocjeni Vrhovnog suda Republike Hrvatske, ne predstavlja grubo povrjeđivanje osjećaja stida i morala, tim više kada se imaju na umu okolnosti u kojima se događaj odigrao – za vrijeme vožnje, a oštećenica je pritom držala na krilu svoju mlađu sestru. Stoga iako se radilo o nametljivom i neetičnom postupanju optuženika, njegove radnje, uzimajući u obzir konkretno počinjene radnje i okolnosti pod kojima su se dogodile, ipak i po ocjeni ovog suda nemaju karakteristike kaznenog djela bludnih radnji.⁹⁴ U predmetu VSRH I Kž 826/05-4 iz činjeničnog opisa djela, sud prvog stupnja zaključuje da je opisanim fizičkim nasiljem i prijetnjom, uz istovremeno obavljanje intimnih radnji s oštećenicom, koje su također opisane u izreci presude, on s namjerom započeo s vršenjem kaznenog djela silovanja na štetu maloljetne osobe, ali djelo nije dovršio. Prema izreci presude stoji da je došlo do primjene fizičke sile i prijetnje, koja je u izreci presude konkretizirana, tako da je svladan njezin otpor i

⁹¹ Pavišić B., Grozdanić V., Veić P., Komentar kaznenog zakona, Zagreb, Narodne novine, 2007, str. 508.

⁹² Primorac D., Buhovac M., Opća kaznena djela koja može počiniti svatko, Izravna namjera kao uvjet kažnjivosti odgovornih osoba za *delicta propria*, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru br. XXVI., 2018., str. 37. – 58

⁹³ Pavišić B., Grozdanić V., Veić P., Komentar kaznenog zakona, Zagreb, Narodne novine, 2007, str. 508.

⁹⁴ VSRH I Kž 352/04-6 od 16. IX. 2004.

ona je, prestrašena, skinula sa sebe svu odjeću, ali do dovršenja spolnog odnošaja nije došlo zato što se oštećenica opirala odgurivanjem, riječima i plačem. Sud prvog stupnja smatra da je od dovršenja pokušanog kaznenog djela optuženik odustao dragovoljno, neovisno o tome što je oštećenica za cijelo vrijeme inkriminiranog događaja pružala otpor optuženiku. U pravnoj oznaci djela sud prvog stupnja smatra da je ovakvim ponašanjem optuženik ostvario zakonska obilježja kaznenog djela bludnih radnji iz čl. 193. st. 2. KZ-a, jer je dragovoljno odustao od počinjenja kaznenog djela silovanja, zbog čega će se kazniti samo za one radnje koje čine neko drugo samostalno kazneno djelo. Sud je učinio bitnu postupovnu povredu jer su zakonska obilježja kaznenog djela nejasna i proturječna. To proizlazi iz tvrdnje suda da kazneno djelo bludnih radnji, po svom zakonskom opisu, postoji samo kada nije počinjen ni pokušaj kaznenog djela silovanja, što je točno, ali je sud prethodno utvrdio da je optuženik s namjerom započeo izvršenje kaznenog djela silovanja na štetu maloljetne oštećenice, opisujući kojim je to sve radnjama počinjen pokušaj tog djela.

Odluka Županijskog suda u Bjelovaru K-24/99 od 25. kolovoza 1999. godine koja je potvrđena presudom VSRH, Kž-716/99 navodi da je optuženik u namjeri da s oštećenicom protiv njezine volje obavi sa spolnim odnošajem izjednačenu spolnu radnju, ovoj prišao onanirajući, a kad se ona pokušala braniti vilama, istrkao ih iz njezinih ruku i bacio, srušio oštećenicu na slamu, podigao suknju, strgao čarape i gaćice, zadavši joj lake tjelesne ozljede pa kako se oštećenica branila i izmicala, počinitelj u nemogućnosti postizavanja erekcije zbog alkoholiziranosti pošto nije uspio ugurati svoj spolni organ u njezin, jezikom je polizao njezino spolovilo.

Iz citirane odluke vidljivo da je optuženik samo polizao spolovilo oštećenice čime nije došlo do potpune, a niti početne penetracije jezikom u spolni organ oštećenice, niti do jačeg intenziteta spolnog iskorištavanja žrtve pa ako prihvatimo da bi penetraciju trebalo shvaćati

kao razgraničenje između silovanja i bludne radnje, ponašanje optuženika, u konkretnom slučaju, bilo bi bliže pokušaju kaznenog djela silovanja, jer samo lizanje vanjskih dijelova spolovila, kao bludna radnja, bila bi konzumirana pokušajem silovanja. Ako ne bi uzeli da je penetracija ono što predstavlja razgraničenje, trebalo bi vrijednosno ocjenjivati da li konkretne radnje, u svojoj ukupnosti, predstavljaju radnje koje se sa spolnim odnošajem mogu izjednačiti ili se radi samo o bludnoj radnji.⁹⁵

B. Kazneno djelo bludnih radnji prema Kaznenom zakonu iz 2011. godine

Prema članku 155. Kaznenog zakona iz 2011. godine (u daljnjem tekstu: KZ/11), tko pod uvjetima iz članka 152.⁹⁶ ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tog kaznenog djela, počini bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

Nadalje propisuje članak da tko pod uvjetima iz članka 153.⁹⁷ i 154.⁹⁸ ovoga Zakona kad nije ni počinjen ni pokušaj tih kaznenih djela, počini bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Ovaj članak odgovara članku 193. KZ/97.

Bludne radnje (radnje poduzete na tijelu ili dodirrom tijela druge osobe radi zadovoljenja ili pobuđivanja vlastite ili tuđe pohote, koje prema usvojenim društvenim gledanjima predstavljaju grubo zadiranje u spolnost), strukturirane su nešto drugačije. Ono je i dalje supsidijarno kazneno djelo (što je vidljivo iz izričite klauzule supsidijarnosti u stavku 1. i 2.), međutim napravljena je gradacija bludnih radnji s obzirom na okolnosti njihova počinjenja,

⁹⁵ Garačić A.; Spolna radnja izjednačena sa spolnim odnošajem kod kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (2003.), str. 8.

⁹⁶ Kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka

⁹⁷ Kazneno djelo silovanja

⁹⁸ Teška kaznena djela protiv spolne slobode

što do sada nije postojalo. Teže okolnosti djela tako predstavljaju kvalificirani oblik ovog kaznenog djela (stavak 2.).

Novčana kazna može biti izrečena kao glavna kazna sukladno čl. 40. st. 4. KZ. Također, pod uvjetima iz čl. 55., izrečenu novčanu kaznu ili kaznu zatvora sud može zamijeniti radom za opće dobro na slobodi.⁹⁹

Tako će biti riječ o kaznenom djelu bludnih radnji u predmetu I Kž 120/10-4 gdje je počinitelj dodirivao erogene zone oštećenice. Također nije bilo sporno da je primijenio silu jer je oštećenica pružila otpor manifestirajući protivljenje plakanjem da bi je potom spustio te sjeo na susjedni krevet. Međutim, sama činjenica primjene sile ne čini izvjesnim i postojanje namjere na obavljanje spolnog odnosa protivno volji oštećenice, tim više što optuženik takvu namjeru ni na koji način nije izrazio, ni verbalno, ni konkretno poduzetim radnjama, npr. skidanjem odjeće, otkapčanjem zatvarača hlača i sl., a upravo je namjera počinitelja ključna za razgraničenje kaznenog djela pokušaja silovanja od bludnih radnji, time da ako nema dokaza za pokušaj silovanja nema govora ni o dragovoljnom odustanku za to djelo.¹⁰⁰ Također će biti riječ o bludnoj radnji kad počinitelj pritišće svoje spolovilo o tijelo oštećenice, iako spolovilo nije izvađeno iz hlača¹⁰¹, dira žrtvu preko hlača po stražnjici, prednjoj strani nogu i između nogu po spolovilu¹⁰², hvata žrtvu za grudi, zavlaci ruke pod suknju i hvata žrtvu za gaćice¹⁰³, nasilno privuče žensku osobu i poljubi je u usta¹⁰⁴ i sl. „Sve te radnje moraju biti obuhvaćene počiniteljevom namjerom, jer nehajne bludne radnje nisu kažnjive.“¹⁰⁵

⁹⁹ Turković K.; Novoselec P.; Grozdanić V.; Kurtović Mišić A.; Derenčinović D.; Bojanić I.; Munivrana Vajda M.; Mrčela M.; Nola S.; Roksandić Vidlička S. et al. Komentar Kaznenog zakona. Zagreb: Narodne novine, 2013, str. 211.

¹⁰⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Broj I Kž 120/10-4

¹⁰¹ VSRH, Kž-1190/83

¹⁰² Ž.s. u Zagrebu, Kž-1075/98

¹⁰³ VSH, Kž-1239/67

¹⁰⁴ Op.s. u Zagrebu, KO-2388/02

¹⁰⁵ Cvitanović L., Derenčinović D., Turković K., Munivrana Vajda M., Dragičević Prtenjača M., Maršavelski A., Roksandić Vidlička S., Kazneno pravo – posebni dio, Pravni fakultet, 2018. godina, str. 221.

„Budući da se bludna radnja mora vršiti na tijelu ili dodiranjem tijela druge osobe, samo promatranje žrtve s libidonožnom namjerom, obavljanje neke spolne radnje (npr. onaniranje) na vlastitom tijelu u prisutnosti druge ili drugih osoba¹⁰⁶, obavljanje spolnog odnosa pred trećim osobama, šetanje gole osobe po vlastitom stanu¹⁰⁷ i sl. ne predstavljaju bludnu radnju. U tim se slučajevima može eventualno raditi o prekršaju protiv javnog reda, spolnom uznemiravanju¹⁰⁸ ili pak o zadovoljenju pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina.¹⁰⁹ Tako sud nije prihvatio da se radi o bludnoj radnji u situaciji kad je okrivljenik rukama obujmio tijelo oštećenice stare 17 godina, milovao je jednom rukom po vratu iza uha, govorio da su srodne duše i da u životu ima malo lijepih trenutaka, stišćući je uz sebe, jer se tim radnjama grubo ne povređuje stid i moral, nego je to nepristojno i nedolično ponašanje sa spolnim konotacijama, što nije objektivni supstrat za postojanje bludne radnje u smislu kaznenog prava.¹¹⁰ Ovakvo ponašanje predstavljalo bi spolno uznemiravanje koje je inkriminirano u čl. 156. KZ-a. S druge strane prisiljavanje teže duševno zaostalog oštećenika da pred počiniteljem i trećom osobom masturbira, što je oštećeni u strahu i učinio, predstavlja kvalificirani oblik bludne radnje.¹¹¹

Pokušaj bludnih radnji je moguć, ali nije kažnjiv. Zbog toga je valjano oslobođen optužbe liječnik koji je pokušao uhvatiti pacijenticu za dojku, ali se ona izmaknula.¹¹² Međutim pogrešno je oslobođen optužbe počinitelj koji je pokušao zavući ruku u gaćice žrtve, ali je bio prekinut dolaskom treće osobe.¹¹³ U potonjem slučaju se ne radi o pokušaju bludnih radnji,

¹⁰⁶ VSRH, Kž-351/99

¹⁰⁷ Okr.s. u Zagrebu, Kž 1459/77

¹⁰⁸ Čl. 156. KZ

¹⁰⁹ Čl. 160. Kz

¹¹⁰ Okr.s. u Zagrebu, Kž-259/86

¹¹¹ Čl. 155. st. 2. u vezi s čl. 154. st. 2. Kz-a, VSRH, Kžm 34/14-4

¹¹² Ž.s. u Zagrebu, Kž-1525/02

¹¹³ Ž.s. u Zagrebu, Kžm-349/11

već o dovršenoj bludnoj radnji jer bi nastavak počiniteljeva postupanja prerastao u pokušaj nekog drugog spolnog delikta.

Kao i kod drugih kaznenih djela protiv spolne slobode, i ovo kazneno djelo može biti počinjeno samo prema osobi koja je navršila barem petnaest godina. Ako se radi o mlađoj žrtvi, onda će se primijeniti poseban oblik bludnih radnji propisan kao kazneno djelo spolne zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina.

Također kao jedan od primjera iz prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji bih htio prokomentirati predmet je broja Kžm 26/15-4. Prema činjeničnom opisu, maloljetnik L.S. kritične prilike, nasilno je ugurao oštećenu V.P. u prostor toaleta gdje ju je ljubio po vratu i dirao po spolnom organu preko gaćica te izvadio svoje spolovilo i najprije joj gurao glavu prema sebi, a kad se ona tome odupirala, prisilio ju da ga svojom rukom zadovoljava do ejakulacije. Bitno je spomenuti da oštećenica u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije bila navršila niti 15 godina. Vrhovni sud Republike Hrvatske smatra da je prvostupanjski sud ispravno zaključio da je maloljetnikova namjera kritične prilike bila usmjerena na obavljanje bludnih radnji, a ne na silovanje oštećenice tako da mu ona izvrši fellatio, kao spolnom odnošaju izjednačenu spolnu radnju. Sud nadalje smatra da državni odvjetnik nije u pravu kada izlaže da se iz ukupnosti ponašanja maloljetnika, a posebno činjenice da je oštećenici gurao glavu prema dolje, može zaključivati o njegovoj namjeri da svoj spolni nagon zadovolji oralnim spolnim odnosom.

Sud smatra da takva namjera nije sa sigurnošću dokazana iako je oštećenica na raspravi opisivala da je maloljetnik nagnuo njezinu glavu prema dolje i gurao ju dalje po jedan centimetar, a kako se ona izmicala, stisnuo je njezinu ruku i gurao na svoje spolovilo kako bi se nadraživao. Unatoč svemu iznesenom sud je i dalje smatrao da maloljetnik nije imao

čvrstu namjeru da oštećenicu prisili na oralni spolni odnos, jer bi u suprotnom bilo za očekivati da je upotrijebio jaču silu ili da je od nje to riječima zatražio, što je izostalo usprkos fizičkoj nadmoći maloljetnika u skućenom prostoru WC-a pa prvostupanjski sud osnovano zaključuje da se ovdje radi o blažem kaznenom djelu bludnih radnji.

Smatram da ovaj predmet idealno prikazuje stvarnu situaciju zaštite djevojčica i žena od strane pravosudnog sustava Republike Hrvatske. Analizirajući ovaj predmet, smatram da se nikako nije zaštitila oštećenica jer je unatoč tome što je dva puta dala iskaz i rekonstruirala razvoj događaja, sud i dalje išao u korist počinitelju kaznenog djela. Žrtve kaznenih djela protiv spolne slobode do kraja života žive s ožiljcima koji su na njima ostavljeni od strane počinitelja ispunjenih pohotom i nezasitnošću koji smatraju da vladaju ovim svijetom i situacijom. Najtužnije je što im često prolaze stvari koje čine ili bar prođu puno blaže nego što bi bilo očekivano. Sud je tražeći olakotne okolnosti vezane uz ovog konkretnog počinitelja na kraju došao do zaključka da bi pravedna sankcija za njega bila uključenje u rad humanitarnih organizacija ili poslova komunalnog ili ekonomskog značenja u trajanju od 100 sati, jer će prema sudu maloljetnik tako shvatiti neprihvatljivost svog ponašanja.

Smatram da unatoč činjenici da je počinitelj maloljetnik i da potječe iz uredne obitelji ne treba štiti te blaže kazniti počinitelja kaznenih djela protiv spolne slobode. Ako počinitelj i sam potječe iz uredne obitelji, očekuje se da je naučio kako se odnositi prema djevojčicama i ženama. Trebao je biti svjestan da se ne može odnositi prema ženama tako da koristi svoju silu da bi nešto pridobio. Humanitarni rad koji mu je izrečen kao kazna za njegovo zlodjelo po meni nije dostatan da nauči maloljetnog počinitelja da to što je učinio nije moralno te da je ostavilo dugotrajne posljedice na oštećenici. Naučilo je i mene i počinitelja samo to da žene i

dalje nisu zaštićene od strane društva unatoč brojnim potpisanim i ratificiranim Konvencijama i Deklaracijama o pravima žena i njihovoj zaštiti u svijetu.

Još jedan primjer iz prakse kojeg bih htio spomenuti je predmet broja Kzd-39/2019-31. U ovom predmetu počinitelj je također nad drugom osobom bez njezinog pristanka izvršio bludnu radnju opisanu u članku 155. Okrivljeni je osuđen na kaznu od 5 (pet) mjeseci zatvora. Kazna je izrečena kao uvjetna osuda od jedne godine.

Sud je prihvaćajući iskaz same oštećenice te prihvaćajući iskaze dvaju svjedoka utvrdio da je došlo do počinjenja kaznenog djela bludnih radnji. Počinitelj kaznenog djela je u kafiću u kojemu oštećenica radi kao konobarica, oštećenicu primio tri puta za stražnjicu.

U usporedbi s prošlim predmetom može se vidjeti unatoč činjenici da je neprihvatljivo primanje oštećenice za stražnjicu nekoliko puta jače kažnjeno nego napastovanje oštećenice u skućenom WC-u koja u vrijeme događaja ima 14 godina. Kontradiktornost koja proizlazi iz sudske prakse ujedno je i najveći problem kada je riječ o određivanju počinjenja kaznenog djela bludnih radnji. Proučavajući Zakon uviđamo da se bludne radnje ne mogu odrediti niti prema Zakonu, niti prema sudskoj praksi. U rukama je suda da on odredi je li u konkretnom slučaju došlo do počinjenja kaznenog djela bludnih radnji ili nekog težeg kaznenog djela protiv spolne slobode. Uzimajući da suci neće ići previše u korist počiniteljima kaznenih djela, oštećenice bi u tom slučaju dobile potrebnu zaštitu, no ovakvo „gledanje kroz prste“ samo pokazuje da će se ova kaznena djela i dalje činiti te da će mlade djevojke i žene živjeti u strahu ako ne dođe do potrebnih promjena. Republika Hrvatska svakako radi na tome da jednako kao i ostale članice Europske Unije pruži primjerenu zaštitu žrtvama seksualnog nasilja.

C. Kazneno djelo bludnih radnji danas

Novina iz 2019. godine uvedena izmjenama Zakona izmijenila je 2. stavak tako da je dodan 3. stavak u kojemu je propisano da tko pod uvjetima iz članka 154.¹¹⁴ ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tog kaznenog djela počini bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina dok je KZ11 propisivao da je u tom slučaju kazna zatvora do tri godine.

Uvedena novina je svakako pozitivna jer se iz nje vidi potreba za jačim sankcioniranjem počinitelja kaznenih djela protiv spolne slobode, u ovom slučaju bludnih radnji. Osim nje, ostatak članka je isti te se u ovom poglavlju možemo baviti isključivo sudskom praksom kako bi uvidjeli ako je došlo do pozitivnih ili negativnih promjena koje se tiču zaštite žrtava.

U predmetu broja Kžzd-28/2022-4 u činjeničnom opisu navedeno je kako je počinitelj kaznenog djela nalazeći se u liftu, dakle, malom zatvorenom prostoru u kojem su bili sami, oštećenicu obuhvatio rukama oko struka i privukao sebi te je još i poljubio u usta, kako to nedvojbeno proizlazi iz njezinog iskaza u kojem je još navela da se od takvog ponašanja okrivljenika skamenila i da je po dolasku u stan odmah majki opisala neugodan susret koji je imala u liftu. Okrivljenik je bio osuđen na kaznu zatvora od 6 (šest) mjeseci te mu je izrečena uvjetna osuda, tako da se kazna zatvora na koju je osuđen neće izvršiti, ako u roku provjeravanja od 2 (dvije) godine ne počini novo kazneno djelo. Interesantno je za ovaj predmet da nije bila izrečena sigurnosna mjera zabrane prilaska žrtvi iako je počinitelj susjed žrtve te je samim time u njezinoj blizini veliki dio vremena. Smatram da se ovakva uvjetna osuda može smatrati nedostatnom sankcijom samom za sebe osim u slučaju da se počinitelj

¹¹⁴ Teška kaznena djela protiv spolne slobode

odvoji od žrtve pogotovo uzimajući u obzir da žrtva u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije bila niti punoljetna.

U drugom predmetu broja 7 Kž-566/2021-3 prema činjeničnom stanju, okrivljenik je u alkoholiziranom stanju dok je oštećenica bila nagnuta u automobilu kako bi dohvatila nešto, u nakani da zadovolji vlastitu pohotu, prišao joj s leđa te ju objema rukama uhvatio oko struka i vukao prema van, a kada je oštećenica zakoračila nazad iz automobila i rekla da ju pusti te čučnula kako bi se zaštitila od daljnjeg nasrtanja i tako mu pružila otpor, sagnuvši se iznad nje, desnom rukom snažno držao za struk, a lijevom rukom ju dirao po grudima pa kada se oštećenica uspjela otrgnuti i ustati, uhvatio ju za ruku i rekao „Ajde malo što bi ti falilo?“.

Prvotno je počinitelju bila izrečena kazna od jedne (1) godine zatvora, no prihvatom njegove žalbe sud je ipak utvrdio da mu je izrečena prestroga kazna s obzirom na intenzitet kaznenog djela i oskrnuće žrtvine spolne slobode te je samim time došlo do izmjene prvostupanjske presude tako da je počinitelju izrečena uvjetna osuda tj. određeno se da se izrečena kazna koja je ostala jedna (1) godina kazne zatvora neće izvršiti ako okrivljenik u roku provjeravanja od tri godine ne počini novo kazneno djelo.

Uspoređujući ovaj predmet i predmet Kžzd-28/2022-4 smatram da je počinitelj u prvom predmetu trebao dobiti težu uvjetnu osudu. Samim time što je bio susjed žrtve te prema tome često u njezinoj blizini, duža uvjetna osuda bi žrtvi dala veći dojam zaštite jer bi se počinitelj kaznenog djela provjeravao duže vrijeme.

U sljedećem predmetu broja 2 K-12/18 počinitelj je u prostorima automat kluba upućivao komentare zaposlenici vezane uz njezinu stražnjicu te ju potom u cilju zadovoljenja vlastite pohote dirao po stražnjici na što mu je ona rekla da prestane, no on ju je dalje pratio po prostoriji te nastavio s istim, dirajući i stišćući pritom i njezine bokove i gornji dio tijela. U tim

trenucima stisnuo je silovito njezina zapešća kako ne bi mogla pobjeći te ju pokušao poljubiti. Nakon neuspješnog pokušaja otišao je do WC-a te je žrtva uspjela dobiti priliku za bijeg i da se sakrije.

Žrtva je nakon incidenta živjela u strahu da će ga ponovno sresti pošto je bio redovit gost automat kluba.

Sud je utvrdio da je došlo do počinjenja kaznenog djela bludnih radnji te je počinitelju izrečena kazna zatvora od 6 (šest) mjeseci uz uvjetnu osudu od 2 (dvije) godine ako ne počini novo kazneno djelo.

Ponovno bih htio napomenuti kako ni ovdje nije bila izrečena zabrana približavanja i uznemiravanja, što opet dovodi u pitanje manjak zaštite oštećenice koja radi u automat klubu.

Pretraživanjem sudske prakse putem web stranice lus - info te web stranice prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske naišao sam na primjer kojeg bih uzeo i kao zadnji pod brojem Kžm 7/16-4 u kojemu je počinitelj u cilju zadovoljenja vlastite pohote, djevojku za koju je znao da je maloljetna te koristeći njezinu dob i neiskustvo, pozvao na kavu te ju tako namamio u svoje vozilo. Počinitelj umjesto da je maloljetnicu odvezao na kavu, uputio se u obližnju šumu i dolaskom u šumu zaustavio vozilo te ga zaključao kako ona ne bi mogla pobjeći, a potom je spustio sjedalo, počeo je ljubiti u usta i skinuo odjeću s nje, dirajući je po grudima i spolovilu, iako se ona tome protivila tako da mu je govorila da se makne od nje te ga gurala rukama od sebe, a nije se uspjela izmaknuti zbog težine pritiska tijela okrivljenika koji je ležao na njoj.

Sud je djelo kvalificirao kao bludnju radnju počinjenu porabom sile te optužio počinitelja na jedinstvenu kaznu u trajanju od 6 (šest) mjeseci.

Unatoč činjenici da počinitelju nije bila izrečena uvjetna osuda već kazna od 6 (šest) mjeseci zatvora, smatram da ju je trebalo više vrednovati jer je to isto kazneno djelo počinio dva puta. Vidi se da zbog recidivizma osjeća manju dozu žaljenja nego počinitelji koji su djelo počinili jednom te da je veća šansa da će nastaviti s istim ponašanjem u budućnosti.

V. Zaključak

Republika Hrvatska, kao potpisnica brojnih međunarodnih dokumenata koji zajedno s njezinim Zakonima i ostalim podzakonskim propisima objedinjuju pravnu regulativu usmjerenu prema zaštiti žrtava seksualnog nasilja i učinkovitog kažnjavanja počinitelja, jedna je od zemalja na svijetu koje ozbiljno shvaćaju problem porasta prijave seksualnog nasilja i potrebe da se učini promjena povodom toga.

U današnje vrijeme tema kaznenih djela protiv spolne slobode bitnija je nego ikad prije. Sve više prijavljenih slučajeva kako u svijetu tako i u samoj Republici Hrvatskoj dokazuju da je došlo do ključne promjene u javnom mnijenju. Unatoč donesenim zakonima te njegovim izmjenama, ratifikacijama konvencija i deklaracija vidljivo je da su propisi ipak zauzeli sekundarno mjesto u zaštiti spolne slobode žrtava seksualnog nasilja, a primarno je mjesto utjecaj javnog mišljenja koje većinski oblikuju mediji i društvene mreže. To ne umanjuje značaj propisa, već u današnje globalno i digitalno doba kad javnost u novinama vidi slučaj vezan uz seksualno nasilje nastoji putem prosvjeda, aktivizma, kampanja i društvenih mreža postići dovoljno „pozornosti“ kako bi predmet dobio na važnosti.

Republika Hrvatska bi zbog velikog interesa javnosti za praćenje predmeta vezanih uz seksualno nasilje trebala imati usklađeniju i manje kapricioznu sudsku praksu, no isto tako radi na usklađivanju svojih zakona sa standardima ljudskih prava.

Prema statističkim podacima u razdoblju od 2000. do 2010. u prosjeku se prijavljivalo 90 do 150 takvih kaznenih djela.¹¹⁵ U 2020. i 2021. broj je porastao na skoro 200.¹¹⁶

Iz podataka je vidljiv manjak straha za prijavu samih kaznenih djela. Smatram da je u tome veliki utjecaj imao pokret „Me Too“, kako u Hollywoodu i svijetu slavnih tako i u ostatku

¹¹⁵ <https://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/>

¹¹⁶ https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2022/Statisticki_pregled_2021_Web.pdf

svijeta jer je pokazao žrtvama da iza njihovih priča sad stoji puno više ljudi. Također je iznimno važno spomenuti rad udruga kao što su Ženska soba i B.a.b.e. koje pomažu žrtvama seksualnog nasilja te im pružaju utjehu i po potrebi utočište, ali njihova funkcija je i da vrše pritisak na javne politike i da oblikuju javno mnijenje.

Što se tiče samih kaznenih djela protiv spolne slobode bitno je spomenuti i distinkciju između kaznenog djela silovanja te kaznenog djela bludnih radnji. Posebno sam se odlučio baviti njima jer prema statističkim podacima dolazi najčešće do počinjenja kaznenog djela bludnih radnji, a drugo mjesto zauzima kazneno djelo silovanja.¹¹⁷ Također laici znaju često miješati ta dva pojma te isto tako i radnje koje spadaju u određeno kazneno djelo tako da je bitno razjasniti razlike između njih.

Za kazneno djelo silovanja bitno je da je počinitelj izvršio spolni odnos ili s njim izjednačenu spolnu radnju bez pristanka same žrtve. Također će se teže kazniti počinitelj koji se služio silom ili prijetnjom da će izravno napasti na život ili tijelo silovane ili druge osobe.

Kazneno djelo bludnih radnji podrazumijeva da nije došlo do pokušaja silovanja te teških kaznenih djela protiv spolne slobode. Za bludne radnje iznimno je važna sudska praksa jer se preko nje vide konkretni slučajevi kada se kazneno djelo podvelo pod bludne radnje.

Također je oduvijek problematika kaznenih djela protiv spolne slobode a osobito silovanja i bludnih radnji ležala u teretu dokazivanja. U pravilu kod kaznenog djela silovanja i bludnih radnji problem je manjka dokaza jer nema svjedoka koji bi mogli potvrditi žrtvinu priču te bi slučajevi ostali neriješeni i ostavljeni sa žrtvom da se s njima sama bori u sebi.

Važno je zaključiti da unatoč činjenici da Republika Hrvatska od ulaska u Europsku Uniju nastoji pratiti rad ostalih članica vezan uz seksualno nasilje, još ima mnogo promjena do kojih

¹¹⁷ Ibid

treba doći kako bi se potrebna razina zaštite osigurala za žrtve. Posljednja velika reforma hrvatskoj kaznenog zakona je iz 2011. godine. KZ/11 uveo je mnoge bitne promjene na području seksualnih zločina, no potrebno je unijeti efektivnije izmjene kako bi se moglo sankcionirati seksualno nasilje te educirati društvo da u budućnosti ne dođe do stigmatizacije žrtava. Zaključno, društvo mora napredovati prema tome da žene i muškarci u Republici Hrvatskoj budu dovoljno zaštićeni za ulazak u spolne odnose bez straha te dovoljno sigurni da će njihov ne pristanak na spolni odnošaj ili druge radnje imati veću snagu nego što je imao dosad.

Literatura

Knjige, časopisi, znanstveni članci

1. Cvitanović L., Derenčinović D., Dragičević Prtenjača M., Maršavelski A., Munivrana Vajda M., Roksandić Vidlička S.; Kazneno pravo - posebni dio; Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (2018)
2. Grozdanić V., Pavišić B., Veić P.; Komentar kaznenog zakona (2007.)
3. Bojanić I., Derenčinović D., Grozdanić V., Kurtović Mišić A., Munivrana Vajda M., Mrčela M., Maršavelski A., Nola S., Tripalo D., Roksandić Vidlička S.; Komentar kaznenog zakona (2013.), Zagreb
4. Martinović I., Rittossa D.; Spolni odnošaj bez pristanka i silovanje – Teorijski i praktični problemi (2014)
5. Sir Moses Israel Finley FBA; Silent women of Rome (2002.), 1965., Books & Boots
6. Garačić A.; Spolna radnja izjednačena sa spolnim odnošajem kod kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa (2003.)
7. Jokić R.; Kazneno djelo silovanja (Diplomski rad) (2016. godina)
8. Nguyen N. L.; Roman rape: An overview of Roman rape laws from the Republican period to the Justinian's reign (2006.)
9. Tchen, C. M.; Rape, Reform and Statutory Consent, vol. 74, br. 4, (1983.)
10. Romac A., Rimsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007.

11. Pavlović Š., Kazneni zakon: zakonski tekst – komentari – sudska praksa – pravna teorija, 3. izdanje, Rijeka, 2015.
12. Blečić M., Spolni odnošaj bez pristanka, 2016.
13. Vulama G., Lažno silovanje, travanj 2011.
14. Buhovac M., Primorac D.; Opća kaznena djela koja može počiniti svatko, Izravna namjera kao uvjet kažnjivosti odgovornih osoba za delicta propria Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru br. XXVI., 2018.

Normativni akti:

1. Kazneni zakon, Narodne novine, NN 110/1997
2. Kazneni zakon, Narodne novine, NN 125/2011
3. Kazneni zakon, Narodne novine, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22
4. Krivični zakonik za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca od 27. siječnja 1929.
5. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, NN MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.
6. Vlada Republike Hrvatske, Konačni prijedlog Kaznenog zakona, op. cit., str. 122.

Praksa Europskog suda za ljudska prava:

Predmet broja 8978/80, Strasbourg, 26. ožujka 1985

Predmet broja 23178/94, 25. rujna 1997.

Predmet broja 39272/98, 4. prosinca 2003. godine

Sudska Praksa Republike Hrvatske:

VSRH, I Kž 601/15-7

VSRH, I Kž 471/15-5, 27. listopada 2015. godine

VSRH, I Kž 259/14-1

K 448/2010 od 31. kolovoza 2012. godine

I Kž 741/04-5, U Zagrebu, 07. listopada 2004. godine

VSRH, I Kž 56/2016-4 od 22. ožujka 2016. godine.

VSRH, I Kž 546/2015-4 od 17. svibnja 2016. godine.

VSRH, Broj I Kž 120/10-4, 10. veljače 2011. godine

VSRH, Kž-1190/83

Ž.s. u Zagrebu, Kž-1075/98

VSRH, Kž-1239/67

Op.s. u Zagrebu, KO-2388/02

VSRH, Kž-351/99, 20. lipnja 2001. godine

Okr.s. u Zagrebu, Kž 1459/77

Okr.s. u Zagrebu, Kž-259/86

VSRH Kžm 34/14-4, 17. srpnja 2014. godine

Ž.s. u Zagrebu, Kž-1525/02

Ž.s. u Zagrebu, Kžm-349/11

VSRH I Kž 352/04-6 od 16. rujna 2004.

Mrežni izvori:

<https://www.parliament.uk/about/livingheritage/transformingsociety/privatelives/relationships/overview/sexualbehaviour19thcentury/>

<https://danica.hr/zatocio-djevojku-tukao-je-i-silovao-dok-je-bila-u-nesvijesti-dobio-20-mjeseci/>

https://www.echr.coe.int/documents/fs_violence_woman_eng.pdf

<https://www.britannica.com/topic/Me-Too-movement>

<https://rm.coe.int/1680462470>

<https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocImages/arhiva/images/pdf/Pekin%C5%A1ka%20deklaracija%20-%20prijevod.pdf>

<https://www.sigurnomjesto.hr/rad-na-prevenciji-i-suzbijanju-nasilja/statistika/>

https://mup.gov.hr/UserDocImages/statistika/2022/Statisticki_pregled_2021_Web.pdf

Izjava o izvornosti

Ja, ___Borna Brkić_____ (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada/završnog rada „Kaznena djela protiv spolne slobode“ te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

___Borna Brkić_____
(potpis studenta)